

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»
Кафедра менеджменту

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 38. Бізнес-планування

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність: 073 «Менеджмент»

Освітня програма: «Менеджмент організацій»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Рівне – 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Бізнес-планування» для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра за освітньою програмою «Менеджмент організацій» зі спеціальності 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Розробник: к.е.н., доц. Артюшок В.С.

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри менеджменту.

Протокол від «27» 08 2020 р. № 1.

Завідувач кафедри менеджменту д.е.н., проф. Гончаров Ю.В.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «Менеджмент організацій»

Гарант освітньої програми к.е.н., доц. Никончук В.М.

Схвалено навчально-методичною комісією економічного факультету.

Протокол від «28» 08 2020 р. № 1.

Голова навчально-методичної комісії к.е.н. Демидюк С.М.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Обов'язковий компонент освітньо-професійної програми	
Змістових модулів – 2	Спеціальність 073 «Менеджмент»	Рік підготовки:	
		4-й	4-й
Загальна кількість годин – 90	Освітня програма: «Менеджмент організацій»	Семестр	
		7-й	7-й
Тижневих годин для денної форми навчання: – 6	Рівень вищої освіти: бакалавр	Лекції	
аудиторних – 2		22 год.	6 год.
самостійної роботи студента – 4		Практичні, семінарські	
		12 год.	4 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		56 год.	80 год.
	Індивідуальні завдання год. -		
	Вид контролю: екзамен		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

В умовах нестабільного внутрішнього та зовнішнього бізнес-середовища перед вітчизняними суб'єктами господарювання всіх форм власності постає багато питань, пов'язаних з їх подальшою діяльністю. Функціонування підприємств ускладнюється постійними змінами у внутрішньому середовищі їх діяльності, що обумовлює необхідність розробки нових підходів до визначення їх цільової функції, обґрунтування економічних передумов досягнення оптимальних резервів прибутку, які забезпечать конкурентоспроможність підприємства на ринку і визначать перспективи його розвитку. В умовах кризи на ринку залишаються лише ті підприємства, керівники яких зможуть швидко адаптуватися до змін в навколишньому середовищі. Як ніколи потрібні зусилля для підвищення ефективності господарської діяльності. Такого результату можна досягти шляхом впровадження економічно-обґрунтованих та інвестиційно-забезпечених бізнес-проектів.

Метою викладання навчальної дисципліни «Бізнес-планування» є формування системи знань з методології розроблення перспективних планів підприємницької діяльності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є механізм формування бізнес-плану типового характеру.

Дисципліна «Бізнес-планування» викладається в контексті вивчення дисциплін «Менеджмент», «Стратегічне управління», «Державне та регіональне управління».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Основи планування розвитку діяльності.
2. Бізнес-планування діяльності підприємства.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- здійснення аналізу сучасних теоретичних підходів щодо процесу бізнес-планування підприємницької діяльності;
- обґрунтування функцій та визначення змісту процесу бізнес-планування діяльності;
- опанування форм, методів і процесу бізнес-планування;
- вивчення структури і технології розроблення типових бізнес-планів щодо економічного і соціального розвитку суб'єкта господарювання;
- вивчення складу планових показників і методики їх розрахунку;
- обґрунтування необхідності розробки стратегічних і тактичних планів та програм як інструментів реалізації основних функцій управління діяльністю.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Бізнес-планування» студенти отримують наступні професійні **компетентності**:

- ЗК-7. Здатність до адаптації, креативності, генерування ідей та дій у новій ситуації.
- ФК-5. Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.
- ФК-6. Здатність планувати та управляти часом.

- ФК-9. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

По завершенні вивчення дисципліни студенти повинні володіти **програмними результатами:**

- ПРН-1. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.

- ПРН-2. Демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень.

- ПРН-4. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

- ПРН-5. Виявляти навички організаційного проектування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні набути:

1. Знання основних економічних законів; законодавчо-правової бази, що регулює господарчу діяльність; науково-теоретичних основ процесу складання бізнес-планів господарчої діяльності; основних планових показників та порядку їх визначення.

2. Уміння: формулювання мети та завдання бізнес-планування господарчої діяльності; користування методикою складання бізнес-планів, проведення оцінки ефективності планів; управляти процесом формування й оцінки планових показників діяльності суб'єкта господарювання; обґрунтовувати доцільність встановлення планових показників діяльності суб'єкта господарювання; володіти навичками організації планування процесу господарювання та методами розробки бізнес-планів розвитку підприємницької діяльності; користування основами організації та ведення підприємницької діяльності, як складової національної економіки України.

3. Комунікації: здатність організовувати бізнес-процеси; здатність отримувати, накопичувати, систематизувати та використовувати інформацію; здатність створювати колектив для впровадження бізнес-ідей; здатність координувати роботу у колективі.

4. Автономність і відповідальність: здатність прийняття самостійних рішень; відповідальність за прийняті рішення; здатність до оволодіння новими знаннями, прийомами та методами ведення бізнесу.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. *Основи планування розвитку діяльності*

Тема 1. Сутність бізнес-планування та особливості його здійснення на підприємстві.

Сутнісна характеристика бізнес-планування. Об'єктивна необхідність планування підприємницької діяльності. Поняття про бізнес-план. Зовнішня та внутрішня функції бізнес-плану. Типологія бізнес-планів.

Цілі розробки бізнес-плану. Бізнес-план як інструмент залучення зовнішнього капіталу для реалізації підприємницького проекту і як база конструктивних комунікацій між підприємцем та майбутніми постачальниками, продавцями й робітниками. Використання бізнес-плану для моделювання системи управління майбутнім бізнесом. Бізнес-план як спосіб завчасного визначення перешкод на шляху реалізації підприємницького проекту та розвитку особистих управлінських якостей підприємця.

Формування інформаційного поля бізнес-плану. Поняття інформаційного поля бізнес-плану. Основні складові інформаційного поля: маркетингова, виробнича, фінансова, загальноекономічна й галузева інформація, передбачення і припущення стосовно окремих параметрів майбутнього бізнесу. Джерела отримання інформації. Вимоги до якості інформації, необхідної для опрацювання бізнес-плану.

Загальна методологія розробки бізнес-плану. Можливість і доцільність виокремлення в процесі роботи над бізнес-планом трьох стадій: початкової, підготовчої і основної. Змістова характеристика початкової стадії як стадії розробки концепції майбутнього бізнесу: пошук підприємницької ідеї; вибір сфери діяльності; обґрунтування вибору форми організації бізнесу; вибір способу започаткування бізнесу. Призначення підготовчої та основної стадій розробки бізнес-плану.

Література: основна 1, 2, 3, 4, 8, 10, 15, додаткова: 14, 30.

Тема 2. Система планів підприємства. Підготовча стадія розробки бізнес-плану.

Основні елементи системи планування. Методи планування. Види планування та їхній взаємозв'язок. Етапи процесу стратегічного планування. Поняття конкуренції та конкурентоспроможності в системі ринкових відносин. Основні складові конкурентного середовища. Конкурентоспроможність товару та методи її оцінки

Логіка процесу стратегічного планування на підготовчій стадії. Поняття стратегії. Основні етапи стратегічного планування: оцінка загального стану(зовнішній та внутрішній аналіз); визначення місії фірми; формулювання цілей діяльності фірми; аналіз стратегічних альтернатив і вибір стратегії.

Оцінка сприятливих зовнішніх можливостей та загроз для бізнесу. Цілі оцінки та аналізу зовнішніх чинників. Аналіз загальноекономічних чинників зовнішнього середовища. Основні складові галузевого аналізу. Поняття

«ключові фактори успіху» у певній сфері бізнесу. Оцінка конкурентної позиції фірми. Складання матриці конкурентного профілю.

Виявлення сильних і слабких сторін фірми. Необхідність аналізу ситуації на фірмі. Цілі аналізу дії внутрішніх чинників. Основні елементи оцінки сильних і слабких сторін фірми. Використання форми балансу в процесі внутрішнього аналізу. Поняття та сутність SWOT-аналізу.

Визначення місії фірми. Поняття місії фірми. Необхідність визначення місії фірми. Окремі елементи формулювання місії фірми.

Формулювання цілей діяльності фірми. Поняття цілей діяльності фірми як кінцевого стану, котрого фірма сподівається досягти у майбутньому. Показники, що використовуються для формулювання цілей у процесі бізнес-планування. Вимоги до правильно сформульованих цілей діяльності фірми.

Аналіз стратегічних альтернатив і вибір стратегії. Типові стратегії за класифікацією М. Портера. Стратегія контролювання витрат: сутність; можливі способи побудови; умови ефективного застосування. Стратегія диференціації: сутність; фактори вибору; ринки застосування. Стратегія фокусування: сутність; послідовність розробки; можливі варіанти. Основні принципи вибору стратегії.

Література: основна 1, 7, 9, 11, 12, 13, 14, додаткова: 11, 35, 39.

Тема 3. Структура та оформлення бізнес-плану.

Структура бізнес-плану. Чинники, що визначають зміст бізнес-плану та його обсяги. Загальні вимоги до змісту бізнес-плану. Процес формування структури бізнес-плану. Структура бізнес-плану, орієнтованого на залучення інвестицій у виробничу діяльність: резюме; галузь, фірма та її продукція (послуги); дослідження ринку; маркетинг-план; виробничий план; організаційний план; оцінка ризиків; фінансовий план.

Логіка розробки бізнес-плану. Неможливість розробки універсальної, стандартної послідовності опрацювання бізнес-плану. Внутрішня логіка розробки бізнес-плану: вибір продукції (послуг) для ринку; дослідження ринкового середовища майбутнього бізнесу; вибір розміщення фірми; прогнозування обсягів продажу продукції; визначення виробничих параметрів майбутнього бізнесу; опрацювання цінової та збутової політики; обґрунтування вибору організаційних параметрів фірми; опис потенційних ризиків бізнесу і дій для їх мінімізації; оцінка фінансових параметрів бізнесу; написання висновків з основних положень бізнес-плану (складання резюме).

Вимоги до стилю написання та оформлення бізнес-плану. Загальні вимоги до стилю написання бізнес-плану: простота та лаконічність; функціональність; реалістичність припущень та передбачень; легкість пошуку потрібної інформації; наочність; забезпечення охорони конфіденційної інформації. Форма титульного аркуша. Функціональне призначення та правила оформлення змісту. Складання резюме, його призначення та зміст. Додатки: орієнтовний перелік матеріалів, що виносяться у додатки; правила оформлення.

Література: основна 2, 3, 4, 5, 10, додаткова: 11, 12

Тема 4. Галузь, підприємство та його продукція.

Загальна характеристика підприємства та його продукції (послуг). Опис базових галузевих параметрів. Дослідження та аналіз ринків збуту продукції (послуг)

Галузь, фірма та її продукція. Цілі розробки та структура розділу «Галузь, фірма та її продукція». Аналіз поточного стану справ у галузі та очікуваних тенденцій її розвитку. Концепція поведінки фірми в галузі. Загальна характеристика фірми: стратегічні й тактичні цілі діяльності; основні види діяльності; стадія розвитку бізнесу фірми; географія діяльності. Продукт та (або) послуги фірми: фізичний опис продукту; привабливість та конкурентоспроможність; стадія розробки продукту. Захист продукції патентами, товарними знаками, наявність «ноу-хау», промислових та комерційних секретів ін. Перспективи й можливості зростання бізнесу в майбутньому.

Дослідження ринку. Цілі розробки та структура розділу «Дослідження ринку». Основні етапи процедури дослідження ринку. Загальні параметри ринку продукції фірми (розміри ринку; тенденції розвитку; основні засоби задоволення попиту споживачів). Ідентифікація потенційних споживачів.

Критерії сегментації ринку. Порівняльна оцінка привабливості визначених сегментів ринку. Визначення цільового ринку бізнесу. Обґрунтування вибору району розміщення фірми.

Оцінка впливу зовнішніх факторів на бізнес фірми. Оцінка конкурентної позиції фірми на ринку визначення прямих і непрямих конкурентів; збирання інформації порівняльний аналіз найближчих конкурентів; визначення реальних факторів конкуренції на ринку; з'ясування конкурентної позиції фірми на ринку; визначення майбутніх джерел конкуренції.

Література: основна 1, 4, 13, 14, додаткова: 2, 5, 12, 13, 17, 18, 22, 23, 27, 30, 32, 37.

Змістовий модуль 2. Бізнес-планування діяльності підприємства

Тема 5. Маркетинг-план.

Цілі та логіка розробки маркетинг-плану. Основні завдання маркетинг-плану. Процес визначення цілей і завдань маркетингової діяльності фірми (орієнтирів маркетингової діяльності). Вибір та обґрунтування стратегії маркетингу та програм, що її забезпечують. Характеристика етапів стратегії маркетингу. Фінансове забезпечення плану маркетингу. Аналіз можливих обсягів продажу фірми.

Стратегія маркетингу. Загальна маркетингова стратегія фірми. Можливі підходи до опрацювання стратегії маркетингу. Засоби реалізації стратегії маркетингу: вибір каналів збуту продуктів бізнесу (типи каналів збуту; фактори вибору типу каналу збуту; опис власної системи збуту); формування цінової політики (етапи формування цінової політики; моделі та стратегії ціноутворення; застосування знижок із цін); організація рекламної кампанії

(процедура опрацювання рекламної кампанії; бюджет витрат на рекламу; інші елементи політики просування товарів фірми); формування політики підтримки продуктів бізнесу. Майбутня стратегія маркетингу. Фінансові потреби на реалізацію плану маркетингу.

Прогнозування обсягів продажу. Основні напрямки аналізу припущень щодо можливих обсягів продажу: за часовими інтервалами; за видами товарів та послуг; за основними групами споживачів. Консервативні, найбільш імовірні та оптимістичні прогнози.

Література: основна 1, 3, 5, 11, додаткова: 13, 15, 32, 35, 38.

Тема 6. Виробничий план.

Цілі та завдання виробничого плану. Структура виробничого плану. Виробнича програма підприємства. Особливості формування виробничої програми

Головне завдання та складові блоки виробничого плану. Основні завдання виробничого плану. Логіка опрацювання виробничого плану. Структура виробничого плану. Чинники, що впливають на обсяги та детальність інформації у виробничому плані. Зміст виробничого плану. Основні виробничі операції (робочі процеси).

Схема виробничих потоків. Машини та устаткування: характеристика виробничої бази; витрати на купівлю та (або) оренду; амортизаційні відрахування. Сировина, матеріали та комплектувальні вироби: перелік необхідних видів; їх постачальники; фінансові та інші умови постачання; запаси матеріальних ресурсів. Виробничі й невиробничі приміщення: потреби бізнесу у виробничих та невиробничих приміщеннях; опис виробничих об'єктів; витрати на придбання та (або) оренду, ремонт, експлуатацію. Вплив зовнішніх факторів на виробничі параметри бізнесу.

Література: основна 1, 2, 3, 5, 6, 9, додаткова: 2, 12, 14, 32, 35.

Тема 7. Організаційний план.

Основні цілі та завдання організаційного плану. Структура організаційного плану. Вибір організаційної структури. Значення людського фактора в управлінні організацією.

Цілі та структура організаційного плану. Головні завдання організаційного плану: довести правильність вибору організаційної форми бізнесу фірми; охарактеризувати головний управлінський персонал фірми; довести, що підприємець, його команда менеджерів та інший персонал фірми здатні практично реалізувати бізнес-план. Послідовність етапів розробки організаційного плану. Структура організаційного плану.

Змістова характеристика організаційного плану. Обґрунтування вибору організаційної форми бізнесу фірми: можливі організаційно-правові форми організації бізнесу в Україні, їх переваги і недоліки; критерії вибору форми організації бізнесу; причини вибору відповідної форми організації бізнесу. Визначення потреб фірми в персоналі: складання переліку необхідних видів діяльності; визначення чисельності персоналу за окремими категоріями;

розрахунки вартості утримання персоналу; джерела покриття потреб у персоналі. Власники фірми, команда менеджерів та зовнішні консультанти: складання списку осіб, про яких необхідно навести інформацію в бізнес-плані; стислі анкетні характеристики найважливіших працівників фірми. Побудова матриці управлінських здібностей. Опрацювання організаційної схеми управління фірмою. Формування кадрової політики і стратегії фірми. Підготовка, механізми мотивації та оплати праці персоналу фірми.

Література: основна 3, 9, 14, додаткова: 2, 3, 25, 36

Тема 8. Аналіз потенційних ризиків.

Теоретичні основи управління ризиками. Структура та цілі розроблення розділу «Аналіз потенційних ризиків». Оцінка та формування моделі управління ризиками суб'єкта господарювання.

Цілі розробки та структура розділу «Оцінка ризиків». Сутність підприємницького ризику. Цілі розробки розділу «Оцінка ризиків»: здатність керівництва фірми збагнути можливі типи ризиків, що пов'язані з бізнесом фірми; спроможність керівників фірми розробити заходи та ефективно реагувати на небезпечні для бізнесу фірми ситуації. Складові концепції управління ризиками. Структура розділу «Оцінка ризиків».

Зміст розділу «Оцінка ризиків». Типи можливих ризиків, що найчастіше розглядаються в бізнес-планах. Найбільш імовірні типи ризиків. Способи реагування на загрози бізнесу фірми: розробка організаційних та операційних процедур запобіжного (профілактичного) характеру; розробка альтернативних планів. Заходи з нейтралізації або мінімізації можливих негативних наслідків: підвищення якості та ефективності управління фірмою; передавання частки ризику іншим фізичним або юридичним особам хеджуванням або страхуванням; самострахування.

Література: основна 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 15, додаткова: 4, 6, 7, 16, 19.

Тема 9. Фінансовий план. Презентація бізнес-плану.

Значення, зміст і технологія розроблення фінансового плану. Оцінка фінансового стану підприємства. Особливості проведення аналізу інвестиційної привабливості підприємства. Методи оцінки ефективності інвестицій суб'єктів господарювання.

Значення, зміст і технологія розробки фінансового плану. Цілі складання фінансового плану, його значення для самого підприємця, для потенційних кредиторів або інвесторів. Особливості фінансового плану проти інших розділів бізнес-плану. Зміст, логіка опрацювання та структура фінансового плану.

План доходів і витрат (прибутків та збитків). Послідовність складання плану доходів і витрат: визначення відповідних середньогалузевих показників; прогнозна оцінка обсягів продажу продуктів фірми; розрахунки прямих витрат фірми на виробництво та реалізацію продуктів (послуг) фірми; визначення валового прибутку; розрахунки операційних витрат фірми; обчислення операційного прибутку; визначення суми сплати відсотків за кредити; обчислення прибутку до сплати податків; обчислення суми податків і прибутку

фірми; визначення чистого прибутку фірми. Проформа плану доходів і видатків. Знаходження точки беззбитковості.

План грошових надходжень і виплат (план руху готівки). Фактори, що визначають необхідність складання плану грошових надходжень і виплат. Процедура складання плану грошових надходжень і виплат. Проформа плану грошових надходжень і виплат. Чистий потік готівки. Додатний потік готівки. Від'ємний потік готівки. Плановий баланс. Мета та вимоги до складання планового балансу. Проформа планового балансу. Активи балансу. Пасиви балансу. Зобов'язання перед власниками та акціонерами.

Очікувані фінансові коефіцієнти. Цілі розрахунків стандартних фінансових коефіцієнтів. Розрахунки фінансових коефіцієнтів, що відбивають інтереси: короткострокових кредиторів, довгострокових кредиторів, власників фірми. Аналіз чутливості. Фінансові потреби фірми та умови повернення коштів кредиторам та інвесторам.

Цілі й завдання презентації бізнес-плану. Сутність презентації бізнес-плану. Чинники, що приваблюють потенційних кредиторів та інвесторів до фінансування підприємницького проекту. Організація проведення презентації бізнес-плану. Питання що їх охоплює презентація: фірма та її продукція (послуги); ринок (клієнти та конкуренти); маркетингова стратегія фірми; першочергові фінансові завдання фірми; власники фірми та команди менеджерів; необхідні обсяги фінансових коштів; умови й терміни повернення кредиторам та інвесторам вкладених коштів.

Тривалість та форма презентації бізнес-плану. Способи підвищення ефективності презентації бізнес-плану. Попереднє ознайомлення з бізнес-планом учасників презентації. Вдалий вибір форми проведення презентації та методів встановлення контактів з учасниками презентації. Широке використання наочних матеріалів. Наголошування на ключових питаннях пропонованого бізнесу та компетенції команди менеджерів.

Література: основна 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 15, додаткова: 4, 6, 7, 8, 10, 16, 19, 25, 28, 29, 33, 34..

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Основи планування розвитку діяльності.												
Тема 1. Сутність бізнес-планування та особливості його здійснення на підприємстві.	10	2	-	-	-	8	10	2	-	-	-	8
Тема 2. Система планів підприємства. Підготовча стадія розробки бізнес-плану.	10	4	2	-	-	4	10	-	-	-	-	10
Тема 3. Структура та оформлення бізнес-плану.	10	2	2	-	-	6	10	2	2	-	-	6
Тема 4. Галузь, підприємство та його продукція.	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Усього за ЗМ 1	40	10	6	-	-	24	40	4	2			34
Змістовий модуль 2. Бізнес-планування діяльності підприємства.												
Тема 5. Маркетинг-план.	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Тема 6. Виробничий план.	10	2	-	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Тема 7. Організаційний план.	10	2	2	-	-	6	10	2	-	-	-	8
Тема 8. Аналіз потенційних ризиків.	10	2	-	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Тема 9. Фінансовий план. Презентація бізнес-плану.	10	4	2	-	-	4	10	-	2	-	-	8
Усього за ЗМ 2	50	12	6	-	-	32	50	2	2			44
Усього годин	90	22	12	-	-	56	90	6	4			80

5. Теми практичних занять

N з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Основи планування розвитку діяльності.		
1	Тема 2. Система планів підприємства. Підготовча стадія розробки бізнес-плану.	2
2	Тема 3. Структура та оформлення бізнес-плану.	2
3	Тема 4. Галузь, підприємство та його продукція.	2
Змістовий модуль 2. Бізнес-планування діяльності підприємства.		
4	Тема 5. Маркетинг-план.	2
5	Тема 7. Організаційний план.	2
6	Тема 9. Фінансовий план. Презентація бізнес-плану.	2
	Разом	12

Тема 1. Сутність бізнес-планування та особливості його здійснення на підприємстві

Питання для самостійного вивчення

1. Організаційна схема процесу бізнес-планування.
2. Ресурсні обмеження виконання бізнес-плану.

Питання для дискусії

1. Відмінність бізнес-плану від техніко-економічного обґрунтування, доцільність складання цих документів.
2. Взаємозв'язок та взаємообумовленість бізнес-плану і статуту підприємства.
3. Доцільність розробки бізнес-плану підприємства в сучасних умовах господарювання; відмінності у функціях бізнес-плану?

Теми рефератів

1. Мета, значення та доцільність розробки бізнес-плану на кожному з етапів життєвого циклу підприємства.
2. Взаємозв'язок об'єкта та типів управлінських рішень процесу бізнес-планування.

Теми фіксованих виступів

1. Соціально-економічна необхідність бізнес-планування в умовах реформування економічної системи.
2. Функціонально-галузеві особливості бізнес-планування.

Література: основна 1, 2, 3, 4, 8, 10, 15, додаткова: 14, 30.

Тема 2. Система планів підприємства

Питання для самостійного вивчення

1. Концептуальні засади стратегічного планування.
2. Загальні принципи та методологія планування економічних показників.

Питання для дискусії

1. Дотримання принципів, використання методів та джерел інформації залежно від розробки бізнес-плану нового підприємства, діючого підприємства, створення окремого стратегічного підрозділу чи започаткування нового виду діяльності підприємством.

Теми рефератів

1. Планування та його роль у функціонуванні підприємства
2. Методи та методологія розрахунку планових економічних показників.

Теми фіксованих виступів

1. Трансформація планово-економічної системи господарювання та її відображення у бізнес-плануванні.

Література: основна 1, 7, 9, 11, 12, 13, 14, додаткова: 11, 35, 39.

Тема 3. Структура та оформлення бізнес-плану

Питання для дискусії

1. Відмінності у структурі та обсягах бізнес-плану виробничого, торговельного та підприємства сфери послуг.

2. Обов'язкові розділи та елементи бізнес-плану залежно від цілей його розробки: залучення інвестицій, одержання банківського кредиту, моделювання системи управління підприємством.

3. Чи доцільно змінювати структуру бізнес-плану у таких випадках: бізнес-проект потребує значних інвестицій; товар (послуга) є принципово новими; продукція є промислового призначення.

4. Обґрунтуйте доцільність (обов'язковість) кожного з обов'язкових розділів оптимального бізнес-плану.

5. Доведіть логіку послідовності написання розділів бізнес-плану.

6. Обґрунтуйте обов'язковість дотримання основних вимог щодо оформлення бізнес-плану як документа.

Теми рефератів

1. Зміст та структура бізнес-плану залежно від цілей його розробки та аудиторії, на яку він розрахований.

2. Зміст та структура бізнес-плану залежно від розмірів бізнесу і фінансових потреб та характеристики продукту бізнесу.

3. Зміст та структура бізнес-плану залежно від сфери бізнесу

Теми фіксованих виступів

1. Бізнес-план як комплексне та системне відображення інвестиційного проекту.

2. Принципи та методи бізнес-планування.

3. Інформаційна база розрахунку бізнес-плану та проблеми її уніфікації.

Література: основна 2, 3, 4, 5, 10, додаткова: 11, 12

Тема 4. Галузь, підприємство та його продукція характеристика конкурентного середовища

Питання для самостійного вивчення

1. Теоретичні засади та методика побудови графіків життєвого циклу підприємства та життєвого циклу продукції (послуги).

2. Методика проведення сегментації ринку.
3. Методика прогнозування обсягів реалізації продукції (надання послуг).
4. Послідовність аналізу конкурентів за допомогою карти стратегічних груп конкурентів.

5. Державна політика в сфері регулювання конкуренції

6. Рушійні сили ринку та інтенсивність конкуренції

Питання для дискусії

1. Доцільність розробки розділу «Галузь, підприємство та його продукція».

2. Об'єктивна необхідність здійснення сегментації ринку при розробці розділу «Дослідження ринку».

3. Сутність методу розрахунку інтегрального показника конкурентоспроможності товару.

4. Фактори, що впливають на рівень якості продукції.

5. Місце стандартизації у забезпеченні якості і конкурентоспроможності продукції.

6. Основні підходи до управління конкурентоспроможністю товару.

7. Перспективні шляхи забезпечення конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств.

Теми рефератів

1. Теоретичні засади та методика побудови графіків життєвого циклу підприємства та життєвого циклу продукції (послуги).

2. Методика проведення сегментації ринку.

3. Методика прогнозування обсягів реалізації продукції (надання послуг).

4. Критерії оцінки конкурентоспроможності продукції.

5. Принципи оцінки конкурентоспроможності товарів.

6. Стадії оцінки рівня конкурентоспроможності товару.

7. Методи оцінки конкурентоспроможності товарів?

Література: основна 1, 4, 13, 14, додаткова: 2, 5, 12, 13, 17, 18, 22, 23, 27, 30, 32, 37.

Змістовий модуль 2. Бізнес-планування діяльності підприємства

Тема 5. Маркетинг-план

Питання для самостійного вивчення

1. Процес планування та формування маркетингової стратегії.

2. Методичні засади сегментування і позиціонування підприємства та його продукції на ринку.

3. Управління інструментами маркетингу.

4. Стратегія розподілу продукції підприємства та управління каналами збуту

Питання для дискусії

1. Обґрунтування доцільності та обсягів витрат на маркетинг.

2. Взаємообумовленість стратегії маркетингу, витрат на маркетинг та кінцевих результатів ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

3. Чи вірним є розподіл витрат на маркетинг у таких пропорціях: 70% - витрати на рекламу; 25% - витрати на заходи зі стимулювання збуту; 5% - витрати на проведення маркетингових досліджень.

Теми рефератів

1. Процес планування та формування маркетингової стратегії.
2. Методичні засади сегментування і позиціонування підприємства та його продукції на ринку.
3. Управління інструментами маркетингу.
4. Стратегія розподілу продукції підприємства та управління каналами збуту

Література: основна 1, 3, 5, 11, додаткова: 13, 15, 32, 35, 38.

Тема 6. Виробничий план

Питання для самостійного вивчення

1. Система матеріально-технічного забезпечення на підприємстві.
2. Виробнича потужність та виробнича програма підприємства.
3. Теоретико-методичні засади організації виробництва.
4. Методика нормування ресурсного забезпечення підприємства

Питання для дискусії

1. Переваги та недоліки табличних форм, які використовуються у «Виробничому плані».
2. Доцільність застосування методів встановлення норм ресурсного забезпечення бізнес-проекту.
3. Інформаційна база планування потреби у ресурсному забезпеченні.
4. Переваги та недоліки методів планування потреби в основних фондах.
5. Переваги та недоліки методів планування потреби в оборотних активах.
6. Переваги та недоліки методів планування потреби у персоналі.
7. Методика планування індикативних обмежень обсягів господарської діяльності підприємства

Теми рефератів

1. Технологія виробничого процесу (процесу надання послуг), контроль якості технологічного процесу, виробнича програма підприємства.
2. Система матеріально-технічного забезпечення на підприємстві.
3. Виробнича потужність та виробнича програма підприємства.
4. Теоретико-методичні засади організації виробництва.
5. Методика нормування ресурсного забезпечення підприємства

Теми фіксованих виступів

1. Обґрунтування виробничої потужності об'єкта бізнес-планування.
2. Обґрунтування потреби об'єкта бізнес-планування матеріальними ресурсами.
3. Моделювання окремих показників «Виробничого плану»

Література: основна 1, 2, 3, 5, 6, 9, додаткова: 2, 12, 14, 32, 35.

Тема 7. Організаційний план

Питання для самостійного вивчення

1. Теоретичні засади управління підприємством.
2. Основи підприємницької діяльності: створення підприємства та започаткування бізнесу.
3. Види підприємств в Україні.
4. Нормативно-правова база ведення підприємницької діяльності в Україні

Питання для дискусії

1. Переваги та недоліки організаційно-правових форм підприємств в Україні.
2. Доцільність прийняття рішення про застосування спрощеної системи оподаткування або нетрадиційних (змішаних) організаційно-правових форм бізнесу. Відображення цієї інформації у бізнес-плані.
3. Джерела інформації щодо нормативно-правової бази підприємництва та правил проходження дозвільних процедур в Україні.
4. Переваги та недоліки типів організаційних структур управління. Доцільність обрання залежно від виду діяльності підприємства.
5. Доцільність складання календарного плану-графіку реалізації проекту (до моменту початку його реалізації).

Теми рефератів

1. Формування політики планування управлінського персоналу підприємства (реалізації підприємницького проекту).
2. Основи підприємницької діяльності: створення підприємства та започаткування бізнесу.
3. Нормативно-правова база ведення підприємницької діяльності в Україні.

Теми фіксованих виступів

1. Система управління об'єктом бізнес-планування та її відображення в організаційному плані
2. Взаємозв'язок показників організаційного та виробничого планів у системі бізнес-планування

Література: основна 3, 9, 14, додаткова: 2, 3, 25, 36

Тема 8. Аналіз потенційних ризиків

Питання для самостійного вивчення

1. Методика оцінки ризикованості інвестиційних проектів підприємства.
2. Методика та показники моніторингу зовнішнього середовища функціонування підприємства як напрям недопущення ризикових ситуацій.
3. Шляхи та заходи щодо мінімізації та профілактики господарського ризику підприємства

Питання для дискусії

1. Яке з тверджень, на Вашу думку, вірне: «ризик впливає на обсяги господарської діяльності підприємства» чи «ризик визначає кінцевий результат ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства»?

2. Рівень впливу яких з видів ризиків є найбільш вагомим?

3. Переваги та недоліки методів оцінки рівня ризику підприємства.

4. Доцільність створення відділу системи управління ризиками реалізації підприємницьких проектів.

5. Доцільність витрат на страхування як способу зниження ризиків підприємства. Гранично допустимий рівень витрат підприємства на страхування ризиків.

6. Вплив інфляції на методику оцінки рівня ризику функціонування (реалізації проектів) підприємства.

Теми рефератів

1. Об'єктивна необхідність врахування ризиків при розробці бізнес-плану створення нового підприємства. Чинники, які обумовлюють її більшу актуальність для малих підприємств.

2. Характеристика зовнішніх по відношенню до підприємства ризиків його функціонування.

3. Методи оцінки рівня ризику реалізації підприємницького проекту.

4. Особливості їх застосування залежно від виду ризику.

5. Взаємообумовленість впливу та доцільність реалізації заходів з мінімізації впливу ризиків залежно від стадії життєвого циклу функціонування підприємства.

6. Характеристика етапів ефективної системи управління ризиками підприємства

Теми фіксованих виступів

1. Економічна необхідність оцінки та мінімізації ризиків бізнес-проекту.

2. Організація страхування ризиків бізнес-проекту

Література: основна 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 15, додаткова: 4, 6, 7, 16, 19.

Тема 9. Фінансовий план та оцінка ефективності реалізації інвестиційного проекту

Питання для самостійного вивчення

1. Фінансове планування на підприємстві.

2. Методичні засади розробки стратегії та фінансового плану підприємства.

3. Методичні засади розрахунку фінансових показників інвестиційного проекту.

Питання для дискусії

1. Взаємозв'язок «Фінансово плану» та попередніх розділів бізнес-плану у контексті формування інформаційного поля «Фінансового плану».

2. Переваги та недоліки джерел залучення фінансових ресурсів на підприємство.

3. Джерела залучення фінансових ресурсів: вплив на зміст та структуру бізнес-плану, зокрема на фінансові показники.

4. Доцільність розробки табличних форм «Фінансового плану». Період планування фінансових коефіцієнтів та розрахунків у табличних формах

Теми рефератів

1. Фінансовий план – основний розділ бізнес-плану.

2. Методика оцінки ефективності та доцільності реалізації інвестиційних проектів.

3. Обґрунтування змісту і структури табличних форм фінансового плану.

4. Класифікація джерел залучення та видів інвестицій.

5. Графічна інтерпретація розрахунків «Фінансового плану»

Теми фіксованих виступів

1. Фінансове планування як відображення цільової функції максимізації прибутку бізнес-проекту.

2. Обґрунтування ефективності інвестицій у бізнес-плануванні.

3. Зовнішня функція бізнес-плану та її відображення шляхом презентації

Література: основна 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 15, додаткова: 4, 6, 7, 8, 10, 16, 19, 25, 28, 29, 33, 34.

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Основи планування розвитку діяльності.		
1	Тема 1. Сутність бізнес-планування та особливості його здійснення на підприємстві.	8
2	Тема 2. Система планів підприємства. Підготовча стадія розробки бізнес-плану.	4
3	Тема 3. Структура та оформлення бізнес-плану.	6
4	Тема 4. Галузь, підприємство та його продукція.	6
Змістовий модуль 2. Бізнес-планування діяльності підприємства.		
5	Тема 5. Маркетинг-план.	6
6	Тема 6. Виробничий план.	8
7	Тема 7. Організаційний план.	6
8	Тема 8. Аналіз потенційних ризиків.	8
	Тема 9. Фінансовий план. Презентація бізнес-плану.	4
	Разом	56

Завдання для самостійного опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
Змістовий модуль 1. Основи планування розвитку діяльності.				
Тема 1. Сутність бізнес-планування та особливості його здійснення на підприємстві.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Експрес опитування, тести	основна 1, 2, 3, 4, 8, 10, 15, додаткова: 14, 30.	5
Тема 2. Система планів підприємства. Підготовча стадія розробки бізнес-плану.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, есе	основна 1, 7, 9, 11, 12, 13, 14, додаткова: 11, 35, 39.	5
Тема 3. Структура та оформлення бізнес-плану.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, есе, доповідь	основна 2, 3, 4, 5, 10, додаткова: 11, 12	10
Тема 4. Галузь, підприємство та його продукція.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, практичні завдання	основна 1, 4, 13, 14, додаткова: 2, 5, 12, 13, 17, 18, 22, 23, 27, 30, 32, 37	10
Змістовий модуль 2. Бізнес-планування діяльності підприємства.				
Тема 5. Маркетинг-план.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, практичні завдання	основна 1, 3, 5, 11, додаткова: 13, 15, 32, 35, 38.	5
Тема 6. Виробничий план.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, практичні завдання	основна 1, 2, 3, 5, 6, 9, додаткова: 2, 12, 14, 32, 35	5
Тема 7. Організаційний план.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, практичні завдання, доповідь	основна 3, 9, 14, додаткова: 2, 3, 25, 36	5
Тема 8. Аналіз потенційних ризиків.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, практичні завдання	основна 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 15, додаткова: 4, 6, 7, 16, 19	5
Тема 9. Фінансовий план. Презентація бізнес-плану.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, практичні завдання, доповідь	основна 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 15, додаткова: 4, 6, 7, 8, 10, 16, 19, 25, 28, 29, 33, 34.	10

7. Індивідуальні завдання

Для закріплення теоретичних знань і практичних навичок з дисципліни студентам пропонується виконати індивідуальні завданням.

Індивідуальну роботу студенти представляють проектом бізнес-плану, який кожен студент готує самостійно і подає на кафедру для перевірки за тиждень до заліку. Підсумковим оцінюванням вивчення дисципліни «Бізнес-планування» буде складання іспиту.

Іспит буде проходити письмово у формі теоретичних відповідей на питання, що стосуватимуться обґрунтування бізнес-плану. Особливою відмінністю відповідей на з питання є те, що усі вони мають стосуватися розробленого бізнес-плану, тому складання бізнес-плану є обов'язковим. Сама методика написання бізнес-плану розглядається у кожній темі навчальної дисципліни. Тільки після детального розгляду лекційного матеріалу можна приступати до написання індивідуальної роботи.

Необхідна інформація для обґрунтування бізнес-плану

1. Сфера діяльності вашого підприємства (роздрібна чи оптова торгівля, виробництво, надання послуг тощо).
2. Стадія розвитку вашого підприємства:
  - створення;
  - зростання;
  - інше.
3. Організаційно-правова форма вашого підприємства:
  - приватне підприємство;
  - підприємство з обмеженою відповідальністю;
  - некомерційна організація;
  - інше.
4. Ваша управлінська адміністрація:
  - директор (президент);
  - заступник директора;
  - комерційний директор;
  - начальник відділу збуту;
  - начальник відділу постачання;
  - начальник відділу кадрів;
  - начальник з виробництва.
5. Зовнішні консультанти:
  - з правових питань;
  - з маркетингу;
  - з бухгалтерського обліку;
  - з програмного забезпечення;
  - інші.
6. У чому привабливість ваших товарів і послуг проти інших, що представлені на ринку (привабливість вашого бізнесу)?
7. Ваші цілі і завдання.

8. Ваш девіз.
9. Щорічний бюджет: 1 рік...; 2 рік...; 3 рік....
10. Як ви плануєте досягти бажаного щорічного обороту?
11. Чи відповідає ваше підприємство умовам даної галузі?
12. Чого конкретно ви хочете досягти для себе?
13. Що ви будете розвивати?
14. Що є вашою метою?
15. Як і коли потенційні інвестори зможуть отримати прибуток за своїми вкладеннями?
16. Інформація про ваших клієнтів.
17. Інформація про конкурентів.
18. Як конкурент представляє свою продукцію і послуги на ринку?
19. Плани вашого підприємства на майбутнє:
  - продаж;
  - маркетинг;
  - технічний розвиток;
  - пошук нових ідей;
  - дистрибуторська діяльність;
  - кадрова політика.
20. Необхідний обсяг капіталу в перші два роки.
21. Методика розподілу коштів.
22. Структура коштів за залучення капіталу.
23. Окупність вкладень для інвестора.
24. Список необхідного обладнання.
25. Список необхідних товарно-матеріальних запасів.
26. Опишіть ваше приміщення. Його придбано у власність; орендовано; інше.
27. Отримані вами позички. Ваші розпорядження відносно отриманих позичок.
28. Ваші дистриб'ютори (агенти з продажу).
29. Активи вашого підприємства.
30. Пасиви вашого підприємства.
31. Підсумки вашого фінансового року (валові витрати, валовий прибуток, накладні витрати, прибуток або збитки).
32. Ваш спосіб отримання товарно-матеріальних запасів.
33. Місячний обсяг руху товарно-матеріальних запасів у даний момент і в майбутньому.
34. Середній обсяг вашої дебіторської заборгованості: 30 днів; 60 днів; 90 днів; 120 днів; понад 120 днів; загальний.
36. Як ви будете стимулювати реалізацію вашої продукції або комплексу послуг?
37. Витрати на рекламу протягом року.
38. Особливості вашого ринку.
39. Яка ваша частка ринку в процентах на сьогодні і в майбутньому?
40. Який обсяг поточних активів?

41. Ваші постачальники:
42. Чи маєте ви: рекомендації; індосаменти; доручення; інше.
43. Чи є у вас постійні клієнти?
44. Інформація про колишню діяльність вашої групи управління (наприклад, такий-то співробітник закінчив певний навчальний заклад, працював там-то і т.п.).
45. Основні методи просування ваших товарів і послуг.
46. Регіони, охоплені вашою дистрибуторською діяльністю.
47. Чи входять до маркетингової стратегії такі питання як участь керівного персоналу в продажі; участь торгового персоналу; участь дистрибуторів; інше.
48. Ваша політика ціноутворення.
49. Ваша норма прибутку.
50. Оцінка вашого нинішнього становища.
51. Ваші фінансові ресурси.
52. Коротка історія діяльності вашого підприємства.
53. Як ви розвиваєте свою продукцію або комплекс послуг?
54. Чи впливають сезонні коливання цін на вашу сферу діяльності?
55. Якщо так, то як ви збережете приплив грошових коштів під час спаду?
56. Чи впливають на вашу діяльність різні оптовики або постачальники?
57. Які ви маєте договори?
58. Чи є у вас ліцензії і які?
59. За допомогою яких засобів і методів ви задовольняєте запити побажання ваших клієнтів і споживачів?
60. Як ваша продукція або послуги економлять гроші клієнтів?
61. Чи можете ви на конкретних прикладах підтвердити ваші відомості?
62. Життєвий цикл вашої продукції або комплексу послуг.
63. Кількість ваших конкурентів.
64. Опишіть ваших конкурентів.
65. Як поділено ринок між учасниками?
66. Ваш управлінський персонал: його сильні і слабкі сторони.
67. Переваги вашої продукції або послуг.
68. Слабкі сторони вашої продукції або комплексу послуг.
69. Сильні сторони вашого маркетингового плану.
70. Недоліки маркетингового плану.
71. Ваші переваги перед конкурентами щодо:
  - якості і надійності; ефективності роботи;
  - ефективності виробництва;
  - просування товарів до споживача;
  - цінової політики;
  - іміджу фірми;
  - ділових зв'язків.
72. Ваша конкурентна стратегія.
73. Як ви рекламуватимете продукцію або послуги?
74. Вартість кожного зі способів реклами.

75. Частота появи вашої реклами.
  76. Хто є вашим юрисконсультом?
  77. З якими банками ви співпрацюєте?
  78. Необхідна для роботи оргтехніка.
  79. Необхідне програмне забезпечення.
  80. Яке інше обладнання вам може бути потрібним?
  81. Чи потрібне патентування продукції або послуг?
  82. Якщо так, то чи подали ви заявку на патент?
  83. Режим оподаткування вашого підприємства.
  84. Система внутрішньofірмової звітності.
  85. Періодичність складання внутрішньofірмової звітності.
  86. Коли бізнес-проект досягне точки беззбитковості?
  87. Чи розроблено на вашому підприємстві прогностичні форми звітності і фінансові показники?
  88. Що ви можете запропонувати як заставне забезпечення?
  89. Чи маєте ви фінансові джерела для оплати позичених коштів?
  90. Якщо так, то яка їхня величина?
  91. Чи маєте ви поручителів і гарантів ваших фінансових надходжень?
- Хто вони?
92. Чи маєте ви фінансові інтереси в інших підприємствах?
  93. Чи маєте ви документи (крім заяви), які можна було б використати як підтримку під час звернення до інвестора (креслення, графіки, схеми, таблиці і т.п.)?
  94. Технологія виробництва продукції або організації надання комплексу послуг.
  95. Чи зміниться філософія вашого виробництва в майбутньому? Як саме?
  96. Ваші виробничі потужності.
  97. Чи можна за бажання домогтися збільшення виробничих потужностей?
  98. Чи має ваша система постачання резерв часу?
  99. Чи здатне ваше виробництво до певної гнучкості щодо збільшення випуску продукції?
  100. Чи досить у вас складських приміщень?
  101. Наскільки віддалене ваше місце розташування від автостради, залізниці, аеропорту?

Вимоги до підготовки бізнес-плану

Бізнес-план виконують на аркушах паперу формату А4, які скріплює та підписує студент за загальною встановленою формою (назва навчального закладу, кафедри, тема роботи, ПІБ викладача, ПІБ студента, спеціальність та курс, на якому навчається студент, рік виконання роботи). Обсяг бізнес-плану не може бути менший, ніж 10 аркушів машинописного тексту, шрифт Times New Roman, інтервал – 1,5, розмір кегля – 14. При написанні бізнес-плану повинно бути використано не менше 5 літературних джерел, з обов'язковим посиланням за змістом на список використаної літератури.

Бізнес-плану має бути побудований за такою структурою:

1. Резюме.
2. Характеристика галузі та підприємства.
3. Опис продукту чи послуги.
4. Дослідження ринку та прогноз обсягів збуту.
5. Конкуренція.
6. План маркетингу.
7. План виробництва (організації бізнесу).
8. План витрат.
9. Організаційний план.
10. Фінансовий план.
11. Стратегія фінансування.
12. Оцінка ризиків та план дій на випадок непередбачених обставин.

Виконану роботу студент повинен захистити. На захисті індивідуальної роботи студент викладає короткий зміст виконаного завдання, демонструє презентацію бізнес-плану, а також дає відповіді на питання, поставлені викладачем.

8. Методи навчання

У процесі вивчення дисципліни «Бізнес-планування» застосовуються наступні методи навчання:

- лекції, в тому числі й проблемні з попередньою роздачою лекційних матеріалів студентам;
- практичні заняття у їх різноманітних формах (бесіда з елементами дискусії, робота в малих групах, «мозковий штурм», ситуативний підхід, розв'язування задач, ділова гра, бесіда за «круглим столом», рольова гра, імітація);
- стандартизовані тести та поточне опитування;
- презентація результатів виконаних завдань та досліджень;
- розрахункові роботи;
- індивідуальні заняття під керівництвом викладача;
- самостійна робота студентів з літературою у бібліотеці, з Інтернет ресурсами тощо;
- індивідуальне завдання.

9. Методи контролю

При вивченні студентами курсу «Бізнес-планування» застосовуються такі методи оцінювання набутих знань:

- поточне (усне) опитування, дискусійне обговорення проблем на практичних заняттях;
- складання опорного конспекту теми;
- побудова структурно-логічної схеми теми, окремого питання;
- письмова контрольна робота;
- індивідуальне завдання;
- підсумковий контроль (екзамен).

Усне опитування; персональний контроль; реферати; самостійна робота; контрольна робота; іспит.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Підсумковий контроль (екзамен)	Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	40	100
5	5	10	10	5	5	5	5	10		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	відмінно
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабке їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	задовільно
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу	незадовільно

		курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	з можливістю повторного складання
0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Бізнес планування» включає:

1. Опорний конспект лекцій.
2. Навчально-методичні посібники у локальній мережі університету.
3. Матеріали для самостійного опрацювання.
4. Методичні рекомендації для самостійної роботи.
5. Тестові завдання.

12. Рекомендована література

Основна

1. Алексєєва М. М. Планування діяльності фірми: навч. метод. посібник. К.: Фінанси і статистика, 2011. 248 с.
2. Бизнес-план. Методические материалы – доп. изд. / под. ред. Н. А. Колесниковой, А. Д. Миронова. М. : Финансы и статистика, 2009. 216 с.
3. Васильців Т. Г., Качмарик Я. Д., Блонська В. І., Лупак Р. Л. Бізнес-планування: навч. посіб. К.: Знання, 2013. 207 с.
4. Гетало В. П., Гончаров Г. О., Колісник А. В. Бізнес-планування : навч. посіб. К.: Професіонал, 2008. 240 с.
5. Гринева В. Н. Бизнес-план производственного предприятия: комплексная технология разработки: учебн. пособ. Х. : ИНЖЭК, 2011. 119 с.
6. Грузинов В. П., Кузьменко В. А. Экономика организации (предприятия): учебное пособие. М., 2008. 202 с.
7. Губені Ю. Е., Костецька І. І. Сучасні методи у бізнес-плануванні // Економіка АПК, 2011. № 6. С. 90-93.
8. Македон В. В. Бізнес-планування : навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2009. 236 с.
9. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. / за ред. О. М. Свінцицької. К.: Кондор, 2009. 263 с.
10. Подкуйко Н. Д., Лисенко Л. Л. Бізнес-планування: навч. посіб. К.: ДАКККіМ, 2008. 155 с.

11. Стратегічне управління суб'єктами господарювання: проблеми теорії та практики: монографія / О.Л. Яременко та ін.; Нар. укр. акад. Харків: Вид-во НУА, 2013. 587 с.
12. Тарасюк Г. М., Шваб Л. І. Планування діяльності підприємства: навч. посібн. К.: Каравела, 2005. 312 с.
13. Чаус В. М. Планування діяльності підприємств у сучасних умовах господарювання: теоретичний підхід // Вісн. ЛКА: зб. наук. праць, 2010. Вип. 32. С. 112-116.
14. Экономика предприятия / под ред. проф. В.Я. Горфинкеля, проф. В.А. Швандара. М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2009. 670 с.
15. Ясинський В. В., Гайдай О. О. Бізнес-планування: теорія і практика: навч. посіб. К.: Каравела, 2004. 232 с.

Додаткова

1. Ansoff I. H. *Implanting Strategies Management*. New York: Prentice Hall International, 1984. – 818 с.
2. Tyukhtenko N. A., Makarenko S. M. Economic and mathematic models for staff planning at enterprises of all ownership forms // *Actual problems of economics*. № 1 (175), 2016. - P 435-442.
3. Апенько С. М., Романенко М. О. Формування кадрового потенціалу інноваційних проектів з урахуванням міжнародних професійних стандартів // *Актуальні проблеми економіки*, 2016. № 12 (186). С. 244-252.
4. Бланк И. А. *Инвестиционный менеджмент*. К.: МП ИТЕМ Лтд: Юнайтед Лондон Трейд Лимитед, 1995. – 447 с.
5. Борисенко З. М. *Основи конкурентної політики: Підручник*. К.: Таксон, 2004. – 704 с.
6. Бурлаков О. О. Становлення фінансового планування підприємств в Україні // *Вісн. Житомир. держ. технолог. ун-ту*, 2012. № 1 (59). Ч. 2. С. 251-253.
7. Валірунова Л. С. Казакова О. Б. *Інвестування: [підручник для ВУЗів]*. М.: Волтерс Клівер, 2010. 448 с.
8. Гайдуцький А.П. Оцінка інвестиційної привабливості економіки // *Економіка і прогнозування*, 2004. № 3. С. 119-128.
9. Грузнов І. І., Макаренко С. М., Олійник Н. М. Вдосконалення системи управління життєдіяльністю особистості як головний ресурс підвищення конкурентоспроможності економіки держави // *Таврійський науковий вісник: Науковий журнал*. Херсон, 2011. Вип. 74. С. 190-196.
10. Дібніс Г. Методика оцінювання інвестиційної привабливості підприємств // *Актуальні проблеми економіки*, 2008. № 7 (85). С. 228-240.
11. Діденко Є. О., Нянчур Б. С. Бізнес-планування та його роль у стратегічному управлінні підприємством // *Економіка та держава*. 2016. № 12/2016. С. 78-81.
12. Дубов А. В. Стратегічне планування на українських підприємствах у сучасних умовах // *Студентський науковий вісник «Керівник.ІНФО»* / URL: <http://kerivnyk.info/2016/06/dubov.html> (дата звернення: 05.03.2017).

13. Завьялов Ф. Н., Каплина О. В., Зайченко Д. А. Ранговая оценка конкурентоспособности массового потребительского товара (на примере рынка хлебобулочных изделий) // Маркетинг в России и за рубежом. 2005. №3 (47). С. 90-103.

14. Индивидуальные предприниматели: практ. пособие / под ред. А.В. Касьянова. (8-е изд., перераб. и доп.). М.: ИД "ГроссМедиа": РОСБУХ, 2010. 296 с.

15. Карий О. І., Подвальна Г. В. Маркетинг взаємовідносин у діяльності автотранспортних підприємств: потреба в налагодженні взаєморозуміння з клієнтом // Актуальні проблеми економіки, 2016. № 10 (184). С. 149-158.

16. Кірсанова Т. О., Дьяченко Н. А. Проблеми та перспективи фінансового планування на підприємстві // Вісн. СумДУ (Серія "Економіка"). 2011. № 4. С. 48-57.

17. Клименко С. М., Дуброва О. С., Барабась Д. О., Омеляненко Т. В., Вакуленко А. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2006. 527 с.

18. Кобець В. М. Моделювання та інформаційні технології в економіці: монографія / За заг. редакцією Соловйова В.М. Черкаси: «Брама-Україна», 2014. С. 247-263.

19. Ковальова Н. Л. Проблеми підвищення інвестиційної привабливості підприємств // Економіка и маркетинг в ХХІ веке. 2008. № 4. С.55-57.

20. Козик В. В., Залуцька Х. Я. Формування бізнес-одиниць диверсифікованих підприємств // Актуальні проблеми економіки, 2017. № 3 (189). С. 116-122.

21. Лисюк В. М., Шарапа І. В., Макаренко С. М., Олійник Н. М. Обґрунтування оптимальної моделі прогнозування соціально-економічного розвитку регіону // Таврійський науковий вісник: Науковий журнал. Херсон, 2012. Вип. 82. С. 249-254.

22. Макаренко С. М. Підвищення конкурентоспроможності підприємства шляхом організації перманентних інноваційних процесів // Економічний простір: Збірник наукових праць. Дніпропетровськ, 2008. № 19. С. 292-299.

23. Макаренко С. М., Копосов Г. О., Олійник Н. М., Калинська Т. А. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємств в сучасних умовах господарювання // Таврійський науковий вісник: Науковий журнал. Херсон, 2010. Вип. 68. С. 281-288.

24. Мекхум В., Рунгсрісават С. Роль місцевого бізнесу в конкурентоспроможності регіону: на прикладі провінції Самут Сонгкрам, Таїланд // Актуальні проблеми економіки, 2017. № 3 (189). С. 194-200.

25. Олійник Н. М. Вдосконалення системи управління розвитком трудових ресурсів як головного критерію підвищення конкурентоспроможності агропромислового комплексу Економічні інновації: Збірник наукових праць. Одеса: ППРЕД НАН України, 2014. Вип. 57. С. 275-282.

26. Олійник Н. М. Відтворювальний контекст оцінки інвестиційної привабливості суб'єктів регіону // Економічні інновації: Збірник наукових праць. Одеса, 2013. Вип. 52. С. 272-276.

27. Павлова В. А. Стратегія забезпечення конкурентоспроможності підприємств-виробників споживчих товарів: дис. ...доктора економічних наук: 08.06.01. Дніпропетровськ, 2007. 453 с.
28. Пилипенко О. І. Аналіз інвестиційної привабливості підприємства: огляд методик // Міжнародний збірник наукових праць, 2010. Вип. 1(13). С. 324-330.
29. Подольська В. О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 488 с.
30. Портер Майкл Э. Конкуренція / Пер. с англ. М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. 608 с.
31. Соловйова Н. І., Макаренко С. М., Олійник Н. М. Методологічна коректність прогнозного оцінювання параметрів соціально-економічного розвитку регіонів // Актуальні проблеми економіки, 2016. № 11 (185). С. 268-277.
32. Тюхтенко Н. А., Макаренко С. М., Олійник Н. М. Об'єктивізація визначення купівельної спроможності споживачів в умовах тіньової економіки // Вісник Київського національного університету імені Т.Шевченка, 2016. № 4 (181). С. 36-42.
33. Феєр О. Аналіз методологічного інструментарію оцінки інвестиційної привабливості об'єкта інвестування // Економічний аналіз, 2009. Вип. 4. С. 151-154.
34. Хобта В. М., А. В. Мешков, О. Ю Попова. Активізація і підвищення ефективності інвестиційних процесів на підприємствах: монографія / НАН України, Ін-т економіки промисловості, ДНТУ. Донецьк, 2005. 343 с.
35. Чукаєв В. О. Бізнес-планування: методологічні аспекти // Студентський науковий вісник Ке«рівник.ІНФО» / URL:<http://kerivnyk.info/2016/02/chukaev.html> (дата звернення: 05.03.2017).
36. Шарапа І. В., Макаренко С. М., Олійник Н. М. Якість життя населення як індикатор соціально-економічного розвитку регіону // Таврійський науковий вісник: Науковий журнал. Херсон, 2011. Вип. 77. С. 345-348.
37. Шашкова Н. І., Соловйов А. І., Макаренко С. М. Моделювання показників ефективності управління організаційною культурою підприємства // Актуальні проблеми економіки, 2017. № 2 (188). С. 107-112.
38. Яворська К. Ю. Стратегічне маркетингове управління портфелем бізнесів шляхом формування в його складі бізнес-напрямів // Бізнес Інформ, 2014. №1. С. 350–355.
39. Яремко С. А., Кузьміна О. М. Оптимізація управління діяльністю підприємств на основі методів імітаційного моделювання бізнес-процесів // Актуальні проблеми економіки, 2017. № 2 (188). С. 375-384.

Нормативні документи

1. Господарський кодекс України: від 16 січня 2003 року № 436-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

2. Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні»: від 10 вересня 1991 року № 1540а-ХІІ // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12>.
3. Закон України «Про захист економічної конкуренції»: від 11 січня 2001 року № 2210-ІІІ // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
4. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність»: від 16 квітня 1991 року № 959-ХІІ // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
5. Закон України «Про інвестиційну діяльність»: від 18 вересня 1991 року № 1560-ХІІ // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
6. Закон України «Про оплату праці»: від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>.
7. Закон України «Про режим іноземного інвестування»: від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>.
8. Кодекс законів про працю України: від 10 грудня 1971 року № 322-VІІІ // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
9. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23 лютого 1998 року № 22 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>.
10. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: Наказ Міністерства економіки України від 06 вересня 2006 року № 290 // http://meold.kmu.gov.ua/mines/control/uk/publish/printable_article?art_id=147485.
11. Міжнародні стандарти фінансової звітності // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_010.
12. Методика оцінювання роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо залучення інвестицій, здійснення заходів з поліпшення інвестиційного клімату у відповідних галузях економіки та регіонах і відповідної форми звіту: Наказ Міністерства економіки України від 17 липня 2006 року № 245 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0913-06>.
13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

14. Податковий кодекс України: від 2 грудня 2010 року № 2755-VI // База даних Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

15. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Наказ Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 року № 49/121 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>.

16. Положення про реєстр неплатоспроможних підприємств та організацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 листопада 1996 року № 1403 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1403-96-%D0%BF>.

17. Цивільний Кодекс України: від 16 січня 2003 року № 435-IV // База даних Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

13. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Раді України: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України: <https://www.kmu.gov.ua/ua>
3. Національний архів України: <http://www.archives.gov.ua/>
4. Зразки робочих документів у 2018 році: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5a9/e8c/f38/5a9e8cf38c6b0605534174.doc>
5. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім.В.І. Вернадського.
6. <https://prometheus.org.ua/cub/> – онлайн курси з циклу «Підприємництво»
7. <https://vumonline.ua/> – платформа онлайн курсів
8. <https://eduhub.in.ua/> – платформа онлайн курсів
9. <https://www.coursera.org/> – платформа англomовних онлайн курсів
10. <https://platforma-msb.org/bezkoshtovni-treningy-z-biznes-planuvannya-vid-proon/> – Національна платформа малого та середнього бізнесу
11. <https://skills.dcz.gov.ua/all-courses/> – курси Державної служби зайнятості